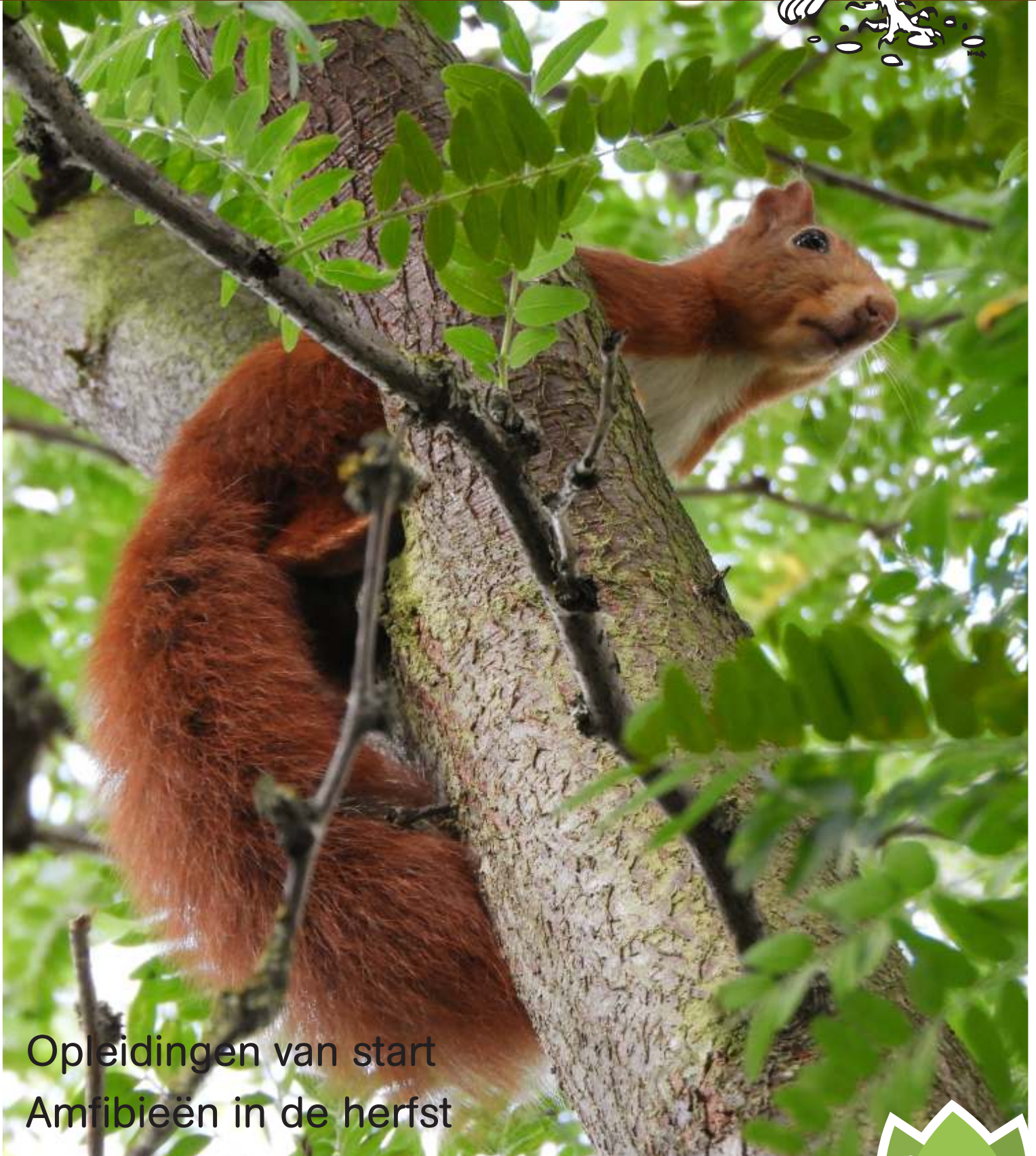

Herfst 2025

HET STEENUILTJE

SEIZOENBLAD IVN MUNSTERGELEENSITTARD

Opleidingen van start
Amfibieën in de herfst

BELEEF DE NATUUR!

NGO Westelijke Mijnstreek

Start IVN Natuurgidsenopleiding 2026-2027 regio Westelijke Mijnstreek.

De zes afdelingen van de regio IVN Westelijke Mijnstreek organiseren in 2026-2027 gezamenlijk een Natuurgidsenopleiding. In deze opleiding leer je 'groene' activiteiten op te zetten en te begeleiden en doe je veel kennis op van de natuur. De opleiding start in januari 2026, eindigt in juni 2027 en bestaat uit ruim 40 lessen waarvan de helft praktijk/doe-lessen en excursies. Iedere deelnemer wordt begeleid door een mentor. Gratis informatieavond op 29 september 2025.

Tijdens de opleiding doe je kennis op over gidsvaardigheden, organisatie, duurzaamheid, ecosystemen, planten, bodem, water, biodiversiteit, dieren en landschap.

Wil je serieus aan de slag met kennisoverdracht en/of je kennis omtrent de natuur verbreden, dan is deze opleiding echt iets voor jou.

Tijdens de intensieve opleiding zul je ook diverse opdrachten en excursies uitvoeren. Bij afronding ontvang je een landelijk erkend diploma IVN-Natuurgids.

Ben je **geïnteresseerd** en wil je meer weten?

Ga naar de website <https://www.ivn.nl/afdeling/spau-beek/cursussen/>

Hier vind je de uitgebreide flyer en informatie over de informatieavond.

Onderstaande contactpersonen staan je graag telefonisch te woord:

Leon Heemels (06-22699460) of Anjo Tijdink (06-14416582)

of mail naar: IVNNGO2026@gmail.com

Inspiratiemiddag ecosystemen

Op **4 oktober** organiseert IVN District Limburg een inspiratiemiddag over ecosystemen. Plaats van handeling is De Historische Groentehof, Rijkkel 21 in Beesel. Aanvang 13:00 uur. We nemen je mee in de fascinerende wereld van ecosystemen. En ontdekken hoe alle levende organismen onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Boer Ton neemt ons mee in zijn productiemoestuin voor het verhaal over 'goede buren': wat hebben planten nodig om goed te kunnen groeien? We kunnen proeven van heerlijke vergeten groenten die in de soep zijn verwerkt. In groepjes gaan we roulend aan de slag met een aantal thema's zoals biodiversiteit onder en boven de grond, biodiversiteit en ons lichaam, planetaire grenzen en onze eigen grenzen. Een rondje door de showtuin koffie/thee en een stukje zelfgemaakt gebak mogen natuurlijk niet ontbreken. Om 17:00 uur sluiten we de middag samen af. Aanmelden kan via de website <https://ivn.nl/provincies/limburg/natuuractiviteiten/ivn-limburg-inspiratiemiddag>. Doe dit vóór 2 oktober. Er is een beperkt aantal plekken beschikbaar (40). Deelname voor leden is gratis mede dankzij subsidie van de Provincie Limburg.

Stiltewandeling

Wandelen bij een maan die twee dagen geleden nog vol was, over en langs de hellingen van de Wanenberg, genieten van de avondlijke herfstlucht, de stilte om ons heen, het geritsel in het struikgewas, tot het moment dat we in de verte verwelkomd worden door de begintonen van een klankschalenconcert in de heemtuin van IVN Munstergeleen.

Klankschalenconcert

Het klankschalenconcert wordt uitgevoerd door Pia Brand Heart Tuned Sounds bij een knapperend houtvuur. Pia Brand is sinds 2 jaar woonachtig in Munstergeleen en haar optreden zal ook voor haar een nieuwe ervaring zijn.

Vertrektijd

Vertrektijd van de stiltewandeling is tussen 19.00-19.30 uur vanaf de parkeerplaats Windraak, (aanpalend aan de gelijknamige weg richting Munstergeleen. De activiteit wordt georganiseerd door IVN Munstergeleen en iedereen is van harte welkom. Na de wandeling wordt in de Heemtuin koffie, thee met iets lekkers en appelsap geschonken à 1 euro per consumptie. Verder worden lokale producten, met name uit de Heemtuin, zoals peren- kweeper- en mispeljam te koop aangeboden. Graag contant betalen!

Intekenprijs

De intekenprijs voor de wandeling is €7,50, te voldoen op IBAN: NL80RABO0135007968 t.n.v. IVN MunstergeleenSittard. Stuur tevens een mailtje naar b.j.j.m.bongers@home.nl. Doe dit uiterlijk wo. 5 november. U ontvangt een bevestiging van uw aanmelding, en mogelijk nog aanvullende informatie over de stiltewandeling. We zien u graag!

Duur van de activiteit: ongeveer 2,5 uur.

Let wel: deelnemers lopen mee voor eigen risico!

Barbeque

28 september BBQ IVN MGS

Om jullie te bedanken voor jullie inzet, nodigen we jullie graag uit voor een gezellige BBQ. Partners zijn uiteraard ook van harte welkom!

Datum: 28 september 2025

Tijd: 16.00 uur

Locatie: heemtuin

Samen willen we het afgelopen jaar vieren en genieten van een ontspannen avond met lekker eten en goed gezelschap. Om deze avond mogelijk te maken, vragen we een eigen bijdrage van €5 per persoon over te maken voor 21 september naar NL80RABO0135007968 ten name van IVN Munstergeleen.

Indien je vegetarisch wenst te eten geef dit dan aan bij de betaling.

We hopen jullie op 28 september te mogen begroeten.

HET STEENUILTJE

Voorwoord

Beste leden en donateurs,

Het bestuur van IVN MunsterGeleenSittard kijkt met veel voldoening terug op het afgelopen zomerseizoen. Het was opnieuw een seizoen waarin wij samen vele waardevolle activiteiten hebben georganiseerd en mooie resultaten hebben bereikt.

De workshop voor Natuurouders en de cursus 'Wat bloeit daar' zullen binnenkort afgerond worden en in het volgende Steenuiltje zult hier meer over kunnen lezen. Tevens waren onze vrijwilligers actief bij diverse scholen, waar we kinderen dichter bij de natuur mochten brengen. Ook in onze eigen heemtuin is hard gewerkt: de vijver werd hersteld, er is volop gesnoeid en het terrein is verder verzorgd en in stand gehouden. Daarnaast heeft de bomenwerkgroep zich met enthousiasme ingezet, onder meer met het updaten van de lijst met monumentale bomen in onze stad. Miel van der Vring heeft de zorg voor de bijen in de heemtuin overgenomen van Jo Douven. We zijn Jo zeer dankbaar voor de jarenlange werkzaamheden voor onze bijen.

Een bijzonder verheugende ontwikkeling is de gestage groei van ons ledenaantal in de afgelopen jaren. Dit laat zien dat veel mensen zich betrokken voelen bij de natuur (educatie) en daar zijn wij uiteraard zeer dankbaar voor. We hopen dat onze nieuwe leden zich snel welkom voelen binnen onze afdeling en dat zij desgewenst bezigheden binnen hun interessegebied kunnen oppakken.

Met vriendelijke groet, namens het bestuur van IVN MunsterGeleenSittard,

Ilona Schmeets

Colofon

Bestuur IVN MunsterGeleenSittard:

Voorzitter: Ilona Schmeets

Secretaris: Henk Peeters

Penningmeester: Josette Janssen-Corbeij

Overige bestuursleden:

Leonne Könings-Mentjens (vertrouwenscontactpersoon)

Fred Penners

Martin van Duijl

Werkgroepen (aanspreekpunt)

Activiteiten: Leonne Könings-Mentjens

Amfibieën, reptielen en ongewervelde dieren: Pie Cilissen, Lex Vlieks

Bijen: Miel vd Vring

Communicatie en public relations: Ilona Schmeets en Paul van Hulsen

Heemtuin: Hub Mulders, Piet Huits

Monumentale bomen: Hub Mulders, Kees Blankers

Ruimtelijke ordening: Ilona Schmeets

School en jeugd: Kees Blankers

Vogels: John Paulussen

Wandel- en fietsnetwerk: Jan Weerts

Het Steenuiltje is het seizoensblad van IVN MunsterGeleenSittard en verschijnt normaal gesproken viermaal per jaar.

Foto voorpagina: Anne Geeraets

In juli waren er kinderen van Ecsplora op excursie in de heemtuin. In groepjes konden ze kennis maken met allerlei ecotoopjes. Dit alles onder begeleiding van Ecsplora en onze educatieve vrijwilligers. Foto's Anne Geeraets.

'Nieuwe' insecten

Tijdens mijn wandelingen in de natuur kom ik regelmatig 'nieuwe' insecten tegen. Ik bedoel hiermee, soorten insecten die zich sinds kort in Nederland hebben gevestigd. Sommige zijn schadelijk voor onze inheemse flora maar sommige ook niet. Hieronder zal ik er twee onder de loep nemen die ik ben tegengekomen en die ik persoonlijk heel erg leuk vind om te zien.

Zo kwam ik 2 jaar geleden voor het eerst een pauwvliegje tegen. Ik liep langs de heemtuin, door het bos, omhoog. Rechtsboven staat een houten bankje. Ik ging hier even zitten en zag toen iets kleins lopen over het bankje. In eerste instantie leek het een klein soort vliegje totdat hij zijn vleugels omhoog zette. Toen was heel duidelijk te zien waar hij zijn naam aan heeft te denken. De vlieg paradeert dan heel mooi rond. Echt zo mooi om te zien ondanks dat deze vlieg geen bijzondere kleuren heeft maar die vleugels doen het hem. Daarna ben ik hem op nog een paar locaties tegengekomen maar altijd op hout op een warme dag. Het eerste exemplaar is in 2011 in Zuid-Limburg waargenomen en zo te zien is dit een blijvertje. Oorspronkelijk is deze soort afkomstig uit Noord-Amerika. Op dit moment heeft deze vlieg nog de status uiterst zeldzaam in Nederland.

En dan op dit moment mijn favoriete 'nieuwe' insect, de Buffelcicade. Deze kwam ik 4 jaar geleden voor het eerst tegen bij de waterbuffer in Hoensbroek. Maar in de loop der jaren is ben ik de grootste aantallen tegengekomen in het hondenloop gebied rechts bij Schutterspark. Vorig jaar om deze tijd zaten daar tientallen. Helaas dit jaar is

hun aantal minder maar dat kan grotendeels aan de droogte te wijten zijn. Ze voeden zich met de sappen van planten die het door de droogte heel moeilijk hadden. Voornamelijk kwam ik ze tegen op Acacia's maar intussen ook al op andere planten gezien zoals Luzerne. Het leuke vind ik hun uiterlijk. Een mooie lichtgroene kleur en bovenop hun kopje twee hele kleine uitstulpsels waar ze hun naam natuurlijk aan te danken hebben. De 'hoorns' van een buffel. Ze kunnen vliegensvlug vliegen van plant naar plant. Hoewel de soort op meer en meer plekken wordt gezien is zijn status nog steeds uiterst zeldzaam in Nederland. Maar ook dit zal zeer zeker een blijvertje zijn. **Jolanda van der Zijden**

Pauwvlieg. Bron: Nature Today.

Amfibieën in de herfst

En dan komt de herfst er aan, de tijd dat de amfibieën, opgevet, hun winterslaap gaan houden. De winterslaap is een rustfase waarbij het lichaam niet op een optimale bedrijfstemperatuur functioneert. Deze periode loopt voor amfibieën meestal van november tot en met februari. Het voordeel van een winterslaap is dat dieren in staat zijn om te overleven tijdens de winter zonder energie te verspillen aan het zoeken naar voedsel, dat op dat moment moeilijk te vinden is.

Winterplek

De meeste reptielen overwinteren op het land en zoeken in de buurt van hun leefwater een winterplek. Wees dan ook niet verbaasd als u al wandelend in het bos rondom de heemtuin kikkers ziet, zeker de jonge dieren zoeken hun eigen stekje en dat kan van alles zijn. Ze kunnen zich verstoppen onder rottend hout of bladeren of in de bodem, waar ze beschutting vinden tegen de vorst. Hun stofwisseling vertraagt en ze kunnen in een soort rusttoestand gaan.

Heemtuin

In onze eigen heemtuin hebben wij de kikkers en salamanders een handje geholpen, ze hebben daar enige winterplekjes. Dat zijn bijvoorbeeld de composthoop. Daar zitten vaak de bruine kikkers dus zaak dat de compost niet allemaal voor/in de winter wordt opgemaakt. Verder hebben we de gestapelde stenen vlak bij de vijver en achter in de tuin is een amfibiekuil. De padden die zijn vaker verder weg van hun voortplantingswater, dat kunnen honderden meters zijn. Een klein deel overwintert in het water, de temperatuur is daar stabielere dan op het land. Ze verblijven dan meestal op de bodem en hun metabolisme vertraagt. Sommige soorten kunnen zelfs zuurstof door hun huid opnemen terwijl ze onder water zijn, zoals de bruine kikker. Oktober is dan ook de uitgelezen tijd om uw vijver op te schonen van ongewenst blad dat op de bodem ligt te rotten. Het voorkomt ook gasvorming.

Schuilplek

Wil je in eigen tuin de dieren helpen de winter door te komen, is een beetje hulp soms niet ongewenst. Veel blad in de tuin in een hoek laten liggen, een mooie schuilplek? En ook hier ruim je de composthoop niet op. Heb je een grote tuin graaf dan op een veilige plek een gat van 60*60*60cm dat je met gaas afdekt en op de bodem een laag bladeren, een diagonaal geplaatste tak of plankje is voldoende om de dieren in het voorjaar er weer uit te laten komen.

Koudbloedig

Amfibieën en reptielen zijn koudbloedig en zijn onwils afhankelijk van de omgevingstemperatuur. Waar we bij langere vorst wel op moeten letten is dat de vijver kan ontluichten, dan kunnen zich geen broeigassen onder het ijs vormen. Zorg dus dat er een klein gat in een bevroren vijver blijft, vroeger deed ik

vooraf een bos riet in het water leggen, dan kan de lucht via het riet ontsnappen. Ga a.u.b. GEEN gat hakken als de vijver dichtgevroren is, door het dreunen bij het hakken kunnen de blaasjes van de dieren knappen. Dan maar even een gat boren.

Tot nu werd educatief het aquarium gebruikt. Met de regelmatig hoge temperaturen is het goed om te overwegen of we dat blijven doen. Ook het aquarium gaat in winterslaap. **Pie Cilissen**

Lekker eten uit de heemtuin

De mispel (rozenfamilie)

Als fruitboom speelde de mispel al een grote rol in de middeleeuwen, door de medicinale werking. Wanneer men zich de uitdrukking "zo rot als een mispel" voor de geest haalt, heeft dit betrekking op de overrijpe mispel; ze krijgen nl. pas smaak als het vruchtvlees na enige nachtvorst door het gistingsproces zacht is geworden.

Bij overrijpheid worden de vruchten zoetzuur (enigszins kaneelachtig) en zijn dan erg verfrissend; ze bevatten citroenzuur, appelzuur en wijnsteenzuur. Ze zijn erg gezond, bevatten mineralen, vitamine c en voedingsvezels.

Ze zijn zeer geschikt voor het maken van gelei door hun hoge gehalte aan pectine. Mispelgelei smaakt goed bij geitenkaas, lamsvlees en wild.

Het vruchtvlees kan worden verwerkt in pudding, stroop of als zoete dipsaus bij een warme vegetarische maaltijd worden geserveerd.

Wist u dat van fijngewreven vers mispelblad een samentrekkend gezichtsmasker kan worden gemaakt? In het vruchtvlees, in de bast en in de bladeren zit tannine (looizuur) en daardoor een samentrekkende werking heeft? Het bevorderde het genezen van wonden en was bloedstelpend. Sinds de middeleeuwen gebruikte men de vruchten tegen koorts en bij dysenterie en darmontstekingen.

Recept Mispellikeur

300 gr goed rijpe mispels
1 liter jenever van 38 % alcohol
3 kruidnagels per mispel

Bereiding

Steek in iedere mispel 3 kruidnagels. In een goed afgesloten pot de jenever met de mispels en de suiker doen en op 'n donkere, warme plek laten staan. Na 3 maanden de mispels uit de drank halen. Laat de pot nog 'n paar maanden rusten en het wachten wordt beloond met 'n heerlijk likeurtje!! **Toos van der Vring**

Plukwei Puth

Aan de rand van Puth, aan de Pastoor Albertsstraat, ligt De Plukwei Puth. Een kleine pluktuin die we samen zijn begonnen als twee boswachters met een gedeelde hobby voor tuinieren. Wat begon als een stukje moestuin met wat plukbloemen is inmiddels uitgegroeid tot een plek waar buurtbewoners (en mensen van iets verder) terecht kunnen voor bloemen, groenten, een praatje of een gezellige activiteit.

Stapsteen voor bijen

In Puth is veel landbouw, maar niet veel bloemrijke plekken. We wilden daar graag iets tegenover zetten. Niet grootschalig, maar wel betekenisvol. Met De Plukwei maken we een soort stapsteen richting de Bijenoase iets verderop, zodat insecten makkelijker van plek naar plek kunnen komen.

We gebruiken geen bestrijdingsmiddelen, laten het geheel een beetje verwilderen en accepteren dat sommige planten worden opgegeten. Dat hoort erbij. We hebben vooral bloemen, maar ook wat groenten en kruiden. De paden groeien in de zomermaanden al snel dicht, dus momenteel plukken wij de boeketten zelf voor wie langskomt.

Niet alleen voor plukken

De Plukwei is er niet alleen voor bloemen. Mensen komen ook gewoon even langs voor een praatje of om te kijken wat er groeit. Af en toe organiseren we een middag waarbij we koken met producten uit de tuin of een kleine workshop geven. Dat willen we straks ook in de herfst en winter blijven doen.

De tuin trekt ondertussen ook van alles aan: verschillende soorten bijen, vlinders, vogels, wantsen en ander klein grut. Dit jaar vonden we zelfs de rupsen van de koninginnenpage. Een bijzonder moment.

We verdienen geen geld aan de tuin, alles wat we binnenkrijgen gaat direct terug in de aankoop van zaden en materialen. Zo blijft het draaien. We zijn ook bezig met een insectenhotel, gemaakt van een grote houten stam die we rechtop in de tuin willen zetten.

Mensen van alle leeftijden weten ons te vinden. We hopen dat ze niet alleen met een bos bloemen naar

huis gaan, maar ook met een idee of gevoel dat ze thuis kunnen toepassen. Een rommelig hoekje laten liggen, of wat kruiden in een pot. Kleine dingen maken al verschil.

We zijn te vinden aan de Pastoor Albertsstraat in Puth, vlak bij de Heemtuin, het bos de Wanenberg en de Bijenoase. Aan het hek hangt een krijtbord met onze openingstijden (als het niet regent). We zijn verder te volgen via Facebook en Instagram onder de naam De Plukwei Puth. **Julia Derksen**

Klaproos

De meest algemeen voorkomende klaprozen in het wild zijn de kleine klaproos, de grote klaproos en de ruige klaproos. Als er genoeg open plekken in de tuin zijn en je spit her en der wat, is de kans groot dat je ze spontaan ook in de tuin kunt aantreffen. Een combinatie van kenmerken bepaalt, met welke klaproos je van doen hebt.

Afgaande op alleen de kleur van de kroonbladeren van de bloem is misleidend vanwege de variatie in kleur. Afgaan op alleen de beharing van de bladeren ook. Afgaan op de vorm van de zaaddoos is pas na de bloei geschikt om de plant te determineren. En afgaan op het aantal stralen op de schijfvormige stempel dan? Dat is het onderdeel van de bloem waar bij de bestuiving de stuifmeelkorrels op terecht komen.

Ooit heb ik eens enkele dozen met stempels op de kop getikt. Stempels die voorheen gebruikt zijn voor natuureducatie, met afbeeldingen van allerlei verschillende organismen. Een inktdoos heb ik er zelf bijgekocht. Tja, om ideeën op te doen voor mijn columns, gebruik ik ook gewoon Google. Maar het ging nu mis met de zoektermen klaproos en stempel. Dat was ook wel vooraf te bedenken. En dan is het handig dat ik bioloog ben. Even de zoekwoorden ingewisseld voor papaver en stigma en voilà. Op de afbeeldingen van de bloemen van klaprozen die dan tevoorschijn komen, zijn de stempelstralen duidelijk te onderscheiden en te tellen. Een klein onderzoekje leerde mij dat het aantal stempelstralen bij papaversoorten enorm varieert, maar binnen een soort tussen individuen ook. De kleine klaproos heeft 4 tot 9 stralen, de grote klaproos 6 tot 13 en de ruige 5 tot 9. Er is dus overlap.

De klaproos op de foto heeft acht stralen op de schijfvormige stempel. Op grond van dit kenmerk is dus niet te bepalen van welke papaversoort deze bloem afkomstig is. Daar kan ik mijn stempel dus nog niet op drukken. **Jan Daanen**

Opleiding tot landschapsgids

Op **dinsdagavond 28 oktober** a.s. vindt een informatieavond plaats over de vernieuwde IVN Opleiding 'Landschapsgids Zuid-Limburg'. Deze opleiding gaat in februari 2026 van start en kent een opleidingsduur van één jaar (één dinsdagavond en zaterdagochtend per drie weken).

Ervaringen

Tijdens de avond krijg je informatie over het opleidingsprogramma, de lesmap, de opleidingseisen en de bijbehorende kosten. Tevens hoor je ook de ervaringen van eerder opgeleide IVN Landschapsgidsen. Er is ruim gelegenheid om vragen te stellen aan het opleidingsteam.

Theorie en praktijk

De opleiding kent een theoretisch en een praktisch deel. Op dinsdagavond zijn de theorielessen waarin je kennis maakt met onder meer de geologische diversiteit van het landschap van Zuid-Limburg en haar cultuurhistorie.

Excursies

Op de zaterdagochtend vindt het praktische deel plaats, vaak in de vorm van excursies en praktische opdrachten. Ook oefen je dan onder begeleiding, hoe je zelf een excursie ontwikkelt en groepen door het Zuid-Limburgse land kunt leiden. Huiswerkopdrachten horen bij de opleiding. Samen met een eindop-

dracht, het maken van een Ommetje, zijn dit onder meer de opleidingseisen. De opleidingsgroep zal uit maximaal 25 deelnemers bestaan en de volgorde van aanmelding is bepalend.

Inschrijven

Tijdens de informatieavond kun je je al inschrijven voor de opleiding. De aanmelding is definitief na betaling. Je krijgt hiervoor in januari 2026 een betalingsverzoek.

Praktische informatie, locatie informatieavond

Gemeenschapshuis 'het Geboew', Warande 43, 6305 AX Schin op Geul. Parkeren is in de omgeving mogelijk.

Tijdstip

Van 19.30- 21.30 uur. Inloop vanaf 19.15 uur. Graag vooraf aanmelden: jeanneboosten.ivn@gmail.com Wil je vooraf nog wat meer informatie over deze avond of de opleiding, dan kun je contact opnemen met Jeanne Boosten, tel. 0499-474800 (liefst na 18.00 uur) of 06-45769365 (liefst per app).